

Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi /
Journal of Divinity Faculty of Bayburt University
ISSN 2148-6700 / e-ISSN 2630-595X
Sayı: 14 2021/2 - Aralık / December

KELAM VE FELSEFE AÇISINDAN NÜBÜVVET

Recep Ardoğın

Klm Yayınları. Kahramanmaraş 2021. 299 sayfa.
ISBN: 978-605-06963-8-7

Mustafa BENLİ

Yüksek Lisans Öğrenci, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi, Kelam Bilim Dalı.
Greduate Student, Kahramanmaraş / Türkiye
Kahramanmaraş Sütçü İmam University Faculty of Divinity,
Department of Kalam. Kahramanmaraş / Turkey.
mustix0921@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0003-2569-8460

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap Tanıtımı / Book Review

Geliş Tarihi / Date Received: 11 Kasım / 11 November 2021

Kabul Tarihi / Date Accepted: 13 Aralık / 13 December 2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

Atıf / Citation: Mustafa Benli “Kelam ve Felsefe Açısından Nübüvvet Recep ArdoğınKlm Yayınları. Kahramanmaraş 2021”, *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14 (Kış) 2021: 161-165.

Günümüzde ve geçmişte felsefe, kelim ve farklı İslam ilimleri açısından nübüvvet hakkında birçok araştırmalar kaleme alınmıştır. Elbette bunların her birinin kendisine özgün amacı, yaklaşımı, konu ve üslupları vardır. Tanıtımını yapacağımız eser, özelde kelim alanın okuyucularına hitap etmekte genelde ise nübüvveti geniş bir yelpazede incelemesiyle İslam ilimleriyle meşgul olan tüm araştırmacıları yakından ilgilendirmektedir.

Eserde, bir dinin ve inancın, Allah-insan ilişkisi konusundaki farklılıklarının peygamber inancında bulunan farklılıklardan kaynaklandığı belirtilerek önce problemin ne olduğu saptanmıştır. Daha sonra bu farklılıkların gerek Müslüman camiada gerekse Hristiyan inancında neler olduğu belirlenmiş ve bu farklılıklar akıl-nakil çerçevesinde genişçe temellendirilmeye çalışılmıştır.

Kitap; önsöz, giriş ve beş bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, öncelikle nebi ve rasul kavramlarının kelime anlamları ve terim anlamlarına yer verilmiş, nebi ve rasul ayrımı konusundaki farklı görüşlerin olduğu belirtilerek, peygamberler hakkında nebi ve rasul ayrımı yapılamayacağına değinilmiştir. Daha sonra mucizenin ispatının önemi belirtilerek, diğer peygamberlerin anlaşılmasında ve kabulünde Hz. Muhammed (s.a.v)'in kilit noktaya sahip olduğu, Hz. Muhammed (s.a.v)'in de kabulü için mucizenin mihenk taşı olduğuna dikkat çekilmiştir.

Yazar, "hikmet açısından peygamberlik" başlıklı birinci bölümde öncelikle temelden başlayarak insanların peygambere ihtiyacı konusuna yer vermiş burada peygamberliğin insanlık için salt rahmet olduğu vurgulanmıştır. Daha sonra peygamberlerin gönderilmesindeki ilahi hikmetler sıralanmış, insanların ahlaki ve akli konularda doğru kaynaktan bilgilenmesi amacıyla nübüvveti ihtiyaç olduğu, gaybi ve ahiret konularında ise bu bilgilenmenin daha özel bir yeri olduğu, ahiret âleminin soyut bir alan olması hasebiyle bu konuda kesin bir bilginin ancak taraf-ı ilahiyeden gönderilmiş bir elçi yoluyla mümkün olacağı temellendirilmiştir.

Yazar, yine bu bölümde kelamî tartışmalardan birisi olan peygamber göndermenin Allah'a vacip olup olmadığını da tartışmıştır. Bu konuda üst kural olarak "hiçbir şeyin O'na vacip olmadığı" görüşü dile getirilmiş, ancak O'nun sonsuz hikmet sahibi olması gereği kullarının maslahatını gözetdiği bildirilmiştir. Daha sonra bölüm peygamberliğin kesbi mi? Vehbî mi? hususuna değinerek devam etmiştir. Peygamberliğin kesbi olduğunu savunanların kendi içlerindeki tutarsızlıklar ortaya konularak bölüm nihayete erdirilmiştir.

"Peygamberlik görevi ve peygamberler" başlığını taşıyan ikinci bölümde önce nebi-rasul ayrımına yer verilmiş, nebi-rasul kavramlarında ayrışan noktalardan kısaca bahsedildikten sonra üzerinde birleşilen hususun, nebinin de rasulun de Allah'tan vahiy alması olduğu belirtilmiştir. Daha sonra Kuran'da geçen peygamberlerin sayısı bahsi, değerlendirilmiş ve bu konu-

da bir sayı belirlemenin makbul olmayacağı dile getirilmiştir. Bölüm, nübüvvetin sona erip ermediği bahsiyle devam etmiş, nübüvvetin devam ettiği görüşünün bazı temelsiz ve sapkın gruplar tarafından savunulduğu belirtilmiştir. Bölüm, peygamberlerin birbirine üstün olabileceği konusuyla sürdürülürken hem ayetlerin zahirinden hem de anlamsal bütünlüğünden böyle bir üstünlükten söz edilebileceği vurgulanmıştır. Daha sonra nebilerin, velilerden üstünlüğü konusu tartışılmış, veliliğin veya velayetin özel bir görev değil, müminlerin ortak vasfı olduğu belirtilerek bu tartışmanın temeline inilmiştir. Buna göre veliliğin, dinde nübüvvet ve risalet gibi özel bir konununun olmadığına göre, peygamber ile veli arasında üstünlük karşılaştırması yapmaktan daha baştan boşluğa düşmektedir.

Üçüncü bölümde yazar, vahyin anlamları ve çeşitleri konusuna yer vermiştir. Vahyin hangi şekillerde peygamberle gelebileceği açıklandıktan sonra, vahiy-ilham ayrımı genel bir çerçevede açıklanmış, kapsayıcı ilahi mesajın sadece vahiy olduğu bildirilmiştir. Vahiy anlayışları değerlendirilmeye devam edilirken Hristiyanlıktaki vahiy anlayışlarıyla, İslam dinindeki vahiy anlayışı başlıklar halinde ve Hristiyan teologların beyanları tartışılarak okuyucuya sunulmuştur. İslam filozoflarının da vahiy anlayışları değerlendirildikten sonra farklı vahiy kabulleri, inanç ve anlayışlar genel olarak ortaya konulmuştur.

Aynı bölümde yazar, vahiy ve peygamberlik hususunda güncel tartışmalara da yer vererek vahyin kaynağı olarak mana bakımından Allah'ı, bu manayı anlamlandırma bakımından da peygamberi ön plana çıkaran tarihselci anlayışı eleştirilmiştir. Tarihselci anlayışın eleştirisinin de yer aldığı vahyin mahiyeti konusu, vahyin mahiyetine ilişkin farklı anlayışları derli toplu biçimde ortaya koyması ve değerlendirmesi açısından, kitabın özgün yönlerinden biri olmuştur. Bu konunun alt başlıklarından biri "vahyin bilinçaltından kaynaklandığı" iddiası olup, bu alt başlık altında, tarihselci güruhun tersine, peygamberin vahyi yorumlama ve anlamlandırma görevinin değil, onu, tebliğ etme yani iletme görevinin olduğu açığa çıkarılmıştır. Daha sonra peygamberin, Kuran ayetleri dışında da vahiy alabileceği birçok örnek ayetle açıklanmış ve vahyi gayri metlûvün mümkün olabileceği vurgulanmıştır.

Üçüncü bölüm sonlandırılırken, nasıl ki bir yaratıcının var olması akla ve fitrata uygunsa yine aynı yaratıcının peygamber gönderip bazı ahlaki ve akli düzenlemeleri vahiy yoluyla belirlemiş olmasının da insan aklına ve fitratına uygun olduğu vurgulanmıştır.

Dördüncü bölüme peygamberlerin sıfatları ele alınarak başlanmış ve peygamberlerin sıfatlarından olan ismet sıfatının farklı anlayışlarından bahsedilerek devam edilmiştir. Burada bîset öncesi ve bîset sonrası ismet sıfatının çerçevesi değerlendirilirken "peygamberlerin küfr ve şirk, yalan, büyük günahlar ve insanların iticiliğine yol açan, peygamberin hor ve hakir

görülmesine neden olan küçük günahlardan” bîset öncesinde ve sonrasında korunduğu belirtilmiştir.¹

Bölüme devam edilirken, peygamberde günah işleme gücünün olup olmadığı hususu da ele alınmış, peygamberlerin kötülüklerden uzaklaşmasının takva bilinciyle yakından ilgili olduğu, onda kötü fiil işlemeyi önleyen bir engel bulunmasının söz konusu olmadığı vurgulanmıştır. Bölüm sonlandırılırken kadınlardan da nebi gelip gelmediği hususu tartışılmış ve bu konu geniş bir yelpazede açıklanmıştır. Burada birtakım ayetlerin zahiren ifade ettiği üzere, peygamberlerin ancak erkeklerden geldiği, hususu değil de delil bakımından daha önde olan nassın delâletinin ifade ettiği, rasullerin beşer dışında varlıklardan gelmediği, hususu ön plana çıkarılmıştır.

Beşinci ve son bölümde ise “mucize bahsi” ele alınmıştır. Burada öncelikle mucizenin anlam ve tanımı, mucizenin özellikleri ve çeşitlerinden bahsedilmiştir. Daha sonra mucizenin temellendirilmesi ve imkânından bahsedilirken mucizeye inanmayanlar, mucizeye inanlar, mucizeyi ve dini bilimden ayırtıranlar ve mucizeyi bilimle açıklamaya çalışanlar, şeklinde gruplandırmalar yapılarak bu konuda geniş bir değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda, mucizenin bilimle açıklanamayacağı, çünkü mucizenin olağanüstü olduğu vurgulanmıştır. Bu bölümün özgün yönlerinden biri, bilimsel imkân ile kelimeler ve felsefede karşımıza çıkan mantıkî-aklî imkân arasında ayırım yapılmasıdır. Böylece mucizenin imkânı konusu daha yetkin bir şekilde tartışılmıştır. Ayrıca bu bölümde, mucizenin vukû’u, onun anlam derinliğinden anlaşılabilirliği gibi, onu doğal olaylarla kıyaslanmanın, doğal olaylar her zaman görülen ve birçok insanın şahit olduğu durumlardır, hâlbuki mucizenin yeri, zamanı ve şahitleri yok denecek kadar az, şeklinde değerlendirmenin mucizenin içsel özelliğiyle ters düşmesi bakımından yersiz olacağı açıklanmıştır.

Mucize bilim, akıl ve nakil açısından değerlendirilirken, mucizenin âdetullah denilen, bilim yasalarınca da fark edilebilen olağan olayların dışında olup, sünnetullah diye adlandırılan, yüce Allah’ın evrene müdahale etmesi kapsamında ele alınmasının daha yerinde olacağı belirtilmiştir.

Bölüm ve kitap sonlandırılırken mucizenin inanç boyutu değerlendirilmiştir. Allah’ın yaratıcılığına, onun tüm varlıkları yoktan var etmesine inanmakla beraber mucizenin imkânını ve vukuunu tartışmak bariz bir şekilde tezatlık olduğu vurgulanmıştır. Burada, mucize denilirken akla gelen keramet konusu da açıklanmış, kerametın mucizeden farkları anlatıldıktan sonra onun, nakil boyutu ele alınarak peygamberin risaletini kabul etmiş ve yolunu takip etmiş velinin kerameti, aslında nebinin yolunun doğruluğuna kanıt olacağı vurgulanmıştır. Yazar, keramet konusunda, kelamcı-

¹ Recep Ardoğan, “Kelam ve Felsefe Açısından Nübüvvet”, Kahramanmaraş 2021, klm yayınları, s.176.

ların mucizeye verdiği önem kadar sufilerin de keramete ve velayete önem verdiklerini belirterek bölümü ve eseri nihayete erdirmiştir.

Yazar, İslam'ın anlaşılmasında kilit nokta olan nübüvvet ve onun bir nevi geçerlilik belgesi mahiyetinde olan mucize konusuna dikkat çekerken bu konuda söz konusu tüm ihtimalleri değerlendirmiş gerek İslami çerçevede gerek bilimsel çerçeve ve gerekse de diğer dinlerin kapsamında konuya açıklık getirmiştir. Kitap, ağır ve anlaşılmaz kelimelerden uzak olup dili sade ve anlaşılır kılınmıştır. Konu sonlarında sözel kaynaklarda alışık olmadığımız, fakat bir o kadar da anlamlı ve işlevsel olan tablolar halinde bilgilerin özetlenmesi ve genel değerlendirilmesi kitabı farklı kılan özelliklerden sadece biri olmuştur.

Ayrıca, eserde güncel konular da değerlendirilmiş, bahsi geçen konularla ilgili akla gelecek birçok soru kitapta cevaplarını bulmuştur. Eser akıcılığını korumakla beraber, konular belli maddeler çerçevesinde anlamlandırılmış ve İslami ilimlerde araştırma yapacaklara daha anlaşılır ve sade bir çalışma ortaya konulmaya gayret edilmiştir.

Kitap gerek akademik diliyle gerekse sade ve anlaşılır olmasıyla geniş bir okuyucu kitlesine hitap etmektedir.